

ІННОВАЦІЙНА-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Підвищення ефективності та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції в сучасних умовах неможливе без використання наукових досягнень та впровадження інновацій у виробництво. Аграрна наука має достатній потенціал, однак темпи впровадження в сільськогосподарське виробництво науково-технічних досягнень значно відстають від темпів їх розробок в науково-дослідних установах. Одна із суттєвих причин такого стану справ пов'язана з низькою платоспроможністю більшості сільськогосподарських виробників. Виходячи з цього, необхідність пошуку нових методів підвищення активізації інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарськими підприємствами й визначила актуальність і практичну значимість вибору теми статті. Метою статті є дослідження окремих аспектів інноваційно-інвестиційних можливостей сільськогосподарських підприємств Сумської області, комплексна характеристика їх сучасного стану. Розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств України потребує нового погляду на «інноваційні» напрямки вкладення коштів сільськогосподарськими виробниками. Вивчення цих проблем регіону є об'єктивною передумовою для підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК Сумської області. У результаті дослідження доведено, що одним із головних факторів успішного функціонування будь-якого підприємства є його інноваційна активність. Узагальнення оцінок респондентів підтверджує той факт, що серед головних «інноваційних» напрямів вкладення коштів сільськогосподарськими виробниками є придбання матеріалів, нових сортів та порід тварин, а також придбання нової сільськогосподарської техніки. На основі аналізу виявлені основні проблеми інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Сумської області та основні шляхи їх вирішення. Хочемо наголосити на тому, що інноваційно-інвестиційному розвитку сільськогосподарського виробництва приділяється мало уваги, бо промислові підприємства найбільш активні. Це призводить до того, що значна кількість аграрних підприємств обмежує кількість інновацій, які використовує у своєму виробництві. Великі сільськогосподарські підприємства мають достатній інноваційний потенціал, а більш меншим не вистачає фінансових ресурсів. Підвищення рівня рентабельності та фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства призводить до того, що воно наважується на залучення інвестицій, кредитування. Подолати ці обмеження можливо за рахунок таких чинників: підтримка місцевих органів державної влади; можливість залучення значних обсягів дешевих інвестиційних ресурсів; створення сучасної та привабливої інфраструктури села; сприяння розвитку суміжних галузей. Отримані результати дослідження можуть використовуватися при розробці стратегічних і програмних документів на регіональному рівні, зокрема Стратегії розвитку Сумської області, а також для вирішення цілого ряду поточних проблем, зокрема тих, що потребують прийняття невідкладних рішень органами державної влади й місцевого самоврядування.

Ключові слова: інновації, інноваційно-інвестиційна діяльність, інноваційна діяльність в сільському господарстві, сільськогосподарське підприємство, конкурентоспроможність підприємства.

ВСТУП

Постановка проблеми. Розвиток інвестиційно-інноваційних процесів набуває визначального характеру для виходу сільськогосподарських підприємств з критичного стану, а також забезпечення конкурентоспроможного виробництва продукції. А це, своєю чергою, потребує системного оновлення та розвитку матеріально-технічних засобів. Значний вплив на діяльність підприємств має також інноваційно-інвестиційна політика держави. Без інновацій неможливо підвищити конкурентоспроможність української сільськогосподарської продукції, без інвестицій – здійснити ринкові перетворення та втілити їх у життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню покращення інноваційно-інвестиційного стану аграрного сектора економіки присвячені роботи М. В. Присяжнюк [1], М. В. Зубця [1], Ю. О. Лупенка

[5], П. Т. Саблука [1, 5], В. Я. Меселя-Веселяка [5], М. М. Федорова [5], О. Ю. Шилової [8], Є. С. Чермошенцева [8]. та ін. дослідників. Проте не вирішеною залишається проблема залучення інноваційно-інвестиційних ресурсів у галузь АПК.

Мета статті (постановка завдання) – огляд окремих аспектів інноваційно-інвестиційних можливостей сільськогосподарських підприємств Сумської області, комплексна характеристика сучасного їх стану.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Складність вирішення основних проблем розвитку інноваційно-інвестиційного процесу, нарощування вкладень в основний капітал зумовлюється нестачою фінансових ресурсів. Для впровадження ідей в життя потрібні кошти, інвестиції. А їх, як завжди, обмаль. Нестача коштів для більшості

підприємств призводить до скорочення інноваційної діяльності.

З метою з'ясування основних організаційно-економічних аспектів здійснення інноваційних процесів в сільськогосподарських підприємствах Сумської області нами в процесі дослідження було проведено опитування 306 респондентів. Опитування проводилось анонімно. Більшість опитаних, а саме 66,1%, дійшли висновку, що в даний час інновації в сільськогосподарських підприємствах Сумської області мало використовуються, а 3,2% зазначили, що зараз інновації в сільськогосподарських підприємствах взагалі не використовуються. Основними видами інновацій в підприємствах є: технологічні (34,4%) та технічні (34,3%). Серед головних «інноваційних» напрямів вкладення коштів – придбання матеріалів, нових сортів та порід тварин (його відмітили 24,2% респондентів), придбання нової сільськогосподарської техніки (на це вказали 20,6% респондентів).

Тому, щоб середньому сільськогосподарському виробникові ефективно працювати, необхідно використовувати сучасну техніку та передові технології, апробувати прогресивні наукові розробки, мати більш тісний зв'язок з науковими організаціями.

Зазначимо, що щорічно за всіма категоріями господарств Сумщини виробляється валової продукції сільського господарства на суму від 9,5 до 10,4 млрд. гривень, що становить в межах 4,1% загального виробництва України. Питома вага рослинницької продукції в загальному обсязі виробленої валової продукції області у 2014 році становила 79%, тваринницької – 21%. Зазначимо, що сільське господарство Сумщини спеціалізується в рослинництві на вирощуванні зернових і технічних культур, у тваринництві – на виробництві молока та м'яса великої рогатої худоби і свиней.

Рентабельність характеризує доходність окремих видів продукції, виробництва чи окремих його галузей. Тому аналізуючи дані таблиці 1, можна зробити висновок, що найбільш рентабельним в 2014 році було виробництво продукції рослинництва, за винятком плодів. У попередні роки деякі види продукції рослинництва мають від'ємні показники. Досліджуючи рівень рентабельності основних видів продукції рослинництва, можна зробити висновок, що він є не стабільний. Це пояснюється тим, що рослинництво пов'язане з обробітком ґрунту і вирощуванням рослин, а тому результати господарської діяльності сільськогосподарських підприємств напряму залежать як від природних, так і від економічних умов. На відміну від промислового виробництва, сільське господарство зазнає впливу температурного режиму, фізичного і кліматичного складу ґрунтів, вологості повітря, кількості опадів. Часто ґрунтово-кліматичні умови спричиняють вирішальний вплив на кінцеві результати виробництва.

Надзвичайно важкий кризовий стан у розвитку тваринництва, де рентабельним є тільки виробництво молока, м'яса свиней та яєць курячих. Це пов'язано з низкою проблемних питань, а саме: високою собівартістю, диспаритетом цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, низькою якістю, незбалансованістю кормів і низьким генетичним потенціалом худоби та птиці, низькою інтенсивністю праці, високою нормою амортизаційних відрахувань та ін. Тому зрозуміло, що чим більше проблемних чинників в галузі сільськогосподарського виробництва накопичується, тим гірші наслідки мають сільськогосподарські підприємства і навпаки.

Зазначимо, що одним із факторів підвищення рентабельності тваринництва може бути поліпшення племінних і продуктивних якостей тварин.

Таблиця 1

Рівень рентабельності основних видів продукції сільського господарства Сумської області, %

Вид продукції	Роки						
	1990	1995	2005	2010	2012	2013	2014
Зерно	269,4	71,9	1,4	0,4	19,2	2,9	37,8
Цукрові буряки (фабричні)	34,6	43,4	-5,3	-17,6	10,1	–	17,5
Насіння соняшнику	262,4	239,3	9,9	37,9	53,3	34,5	39,5
Картопля	39,1	45,6	10,4	17,5	-28,5	33,4	13,1
Овочі відкритого ґрунту	15,3	40,0	32,0	71,5	-6,7	75,3	13,8
Плоди	16,6	105,9	105,6	20,3	25,9	39,9	-5,5
М'ясо							
великої рогатої худоби	21,4	-31,0	-28,9	-28,9	-22,1	-34,0	-22,8
свиней	17,0	-37,3	1,4	-19,8	-3,9	-9,3	7,5
овець	-13,3	-47,1	-74,5	-12,2	-17,9	-43,8	-48,5
птиці	15,4	-34,8	-32,5	-5,2	-64,2	-21,8	-51,5
Молоко і молочні продукти	41,6	-29,0	1,7	3,8	-4,8	8,6	8,2
Яйця курячі	37,1	33,8	9,2	-4,0	5,8	11,6	13,2
Вовна	-11,2	-65,4	-65,4	-87,4	-25,0	-79,0	-68,4

Джерело: [6, с. 96]

Наукове забезпечення агропромислового виробництва в Сумській області здійснюють: Сумський інститут агропромислового виробництва (Центр наукового забезпечення агропромислового

виробництва Сумської області, що знаходиться в Сумському районі, с. Сад); Інститут луб'яних культур Української академії аграрних наук (м. Глухів); Сумська дослідна станція садівництва Інституту

садівництва (Конотопський р-н, с. Малий Самбір); Іванівська дослідно-селекційна станція Інституту цукрових буряків (Охтирський р-н, с. Сонячне); Сумський проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів та якості продукції (Роменський р-н, с. Ведмеже); ДП «Сумський державний селекційний центр»; Інститут сільського господарства Північного Сходу, наукова лабораторія Інституту розведення і генетики тварин УААН, Сумський національний аграрний університет (м. Суми), які забезпечують наукове супроводження впроваджуваних технологій, готують висококваліфіковані кадри, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Незважаючи на наявність в області 10 господарств, що займаються виробництвом оригінального і елітного насіння зернових і зернобобових культур, забезпеченість цим посівним матеріалом сільськогосподарських підприємств регіону дуже низька. А тому в області склалася напружена ситуація із забезпеченням місцевих господарств елітним насінням зернових культур. Наприклад, у Тростянецькому, Лебединському, Білопольському, Краснопольському районах у загальній структурі кондиційного насіння елітні сорти на сьогоднішній день становлять лише 1-2 %, а в Кролевецькому, Недригайлівському, Шосткінському і Ямпільському районах елітне насіння взагалі не використовується. Така ситуація пояснюється відсутністю в господарств грошей на придбання насіння високорепродуктивних сортів. Для забезпечення ним у достатній кількості сільгоспвиробникам буде потрібно близько 5 млн. гривень, і сподіватися вони можуть лише на підтримку обласного бюджету.

Наголосимо на тому, що мережа племпідприємств в області налічує 22 господарства, які мають 34 статуси суб'єктів племінної справи: ДП «Сумський державний селекційний центр», підприємство з племінної справи у тваринництві І категорії, підприємство (лабораторія) з оцінки якості молока; племінні заводи: по розведенню великої рогатої худоби – 7, свиней – 2, риби – 2, племрепродуктори по розведенню ВРХ – 12, овець – 1, коней – 2, птиці – 3, бджоли – 1, які спроможні забезпечити системне надходження високоякісного ремонтного молодняка у товарні господарства чим суттєво сприяти підвищенню рівня продуктивності та якості виробленої продукції тваринництва.

Племінна база області по молочному скотарству представлена 7 племінними заводами (в яких утримується близько 2,1 тис. корів) та 11 племрепродукторів (2,0 тис. гол. корів) в яких розводяться породи українська чорно-ряба молочна порода, українська бура молочна, українська червоно-ряба молочна, лебединська, швіцька, симентальська.

В області функціонує 33 великотоварних сільськогосподарських підприємств з поголів'ям молочних корів 400 голів і більше, на яких виробляється за рік 64% молока від загального виробництва з високими показниками якості, що позитивно впливає на формування закупівельних цін. Флагманами по виробництву молока є господарства

ТОВ «Вітчизна» Конотопського, ТОВ «Велетень» Глухівського, ТДВ «Маяк» Тростянецького, Підліснівська філія ПрАТ «Райз-Максимко», ТОВ АФ «Лан» та СВК АФ «Перше Травня» Сумського районів [4]. Впровадження новітніх енергозберігаючих технологій, залучення інвестицій у тваринництво цих підприємств значно вплинуло на підвищення продуктивності дійного стада, збільшення валового виробництва молока та його якості.

42 сільськогосподарські підприємства області за 2015 рік подолали п'ятитисячний рубіж з надою молока на корову, серед них 10 – більше 7000 тис. кг (ТОВ «Велетень» Глухівського району – 10195 кг, ПП «Агророзсоші» Великописарівського району – 8196 кг, ТОВ АФ «Владана» Сумського району – 8162 кг, ТОВ «АФ «Козацька» Конотопського району – 7734 кг, ТОВ «Вітчизна» Конотопського району – 7688 кг, Буринська філія ПрАТ «Райз-Максимко» Буринського району – 7592 кг, ТОВ АФ «Лан» Сумського району – 7527 кг, СФГ «Урожай» Роменського району – 7447 кг, ПАТ «Лебідь» Лебединського району – 7230 кг, Шевченківська філія ПрАТ «Райз-Максимко» Тростянецького району – 7221 кг) [3].

Наголосимо на тому, що по причині закриття ринку молока та м'яса до Російської Федерації, девальвації валюти та інфляції, низьких закупівельних цін на молоко в господарствах населення допущено зменшення, у порівнянні з відповідним періодом минулого року, в усіх категоріях господарств виробництва молока – на 4,3%, м'яса – на 1,5%, поголів'я великої рогатої худоби – на 5,3%, в т.ч. корів – на 5,2%. З причин спалаху африканської чуми свиней в ряді областей України допущено зменшення поголів'я свиней на 3,6% в усіх категоріях господарств [6].

Враховуючи те, що ринки Російської Федерації на сьогодні закриті для експорту української сільськогосподарської продукції, зокрема молочної, Сумщина вийшла на нові ринки та почала експортувати свою сільськогосподарську продукцію до Казахстану, Узбекистану, Молдови, Єгипту.

Зазначимо, що Мінагрополітики розглядається питання експорту продукції тваринництва до країни ЄС, Африки, Китаю [6]. Так, наприклад, позитивно вирішено питання щодо експорту молочної продукції на ринок Китайської Народної Республіки, зокрема Філією «Охтирський сиркомбінат» ПП «Рось», Філією «Роменський молочний комбінат» ПП «Рось» та ТОВ «Буринський молокозавод».

Основним видом інноваційно-інвестиційного напряму є вкладення коштів сільськогосподарських підприємств у техніко-технологічний розвиток. Ця особливість інноваційних процесів у сільськогосподарських підприємствах обумовлена потребами оновлення їх матеріально-технічної бази.

Слід наголосити на тому, що в 1985 році налічувалось тракторів – 19568 од., зернозбиральних комбайнів – 4932 од., вантажних автомобілів – 15803 од. Тобто за період з 1985 до 2015 роки кількість тракторів зменшилась на 74,9%, зернозбиральних комбайнів – на 78,0%, вантажних автомобілів – на 82,3%. За таких умов визначається основний напрям інтенсифікації виробництва – інвестиції в основний

капітал. Тим більше, що сільськогосподарська техніка, сільськогосподарських підприємств, яка є в наявності, не покриває всі потреби

Таблиця 2

Наявність основних видів сільськогосподарської техніки сільськогосподарських підприємств Сумської області станом на 15.01.2016 року

№ з/п	Вид техніки	Кількість, од.	№ з/п	Вид техніки	Кількість, од.
1	Трактори	4903	9	Прес-підбирачі	304
2	Плуги	1721	10	Мобільні кормороздавачі	133
3	Культиватори	2125	11	Зернозбиральні комбайни	1082
4	Дискові борони	1024	12	в т.ч. іноземного виробництва	1020
5	Сівалки	2300	13	Автомобілі	4357
6	Оприскувачі	542	14	в т.ч. вантажні	2787
7	Розкидачі мінеральних добрив	579	15	Доїльні установки	418
8	Розкидачі органічних добрив	238	16	Холодильні установки	178

Джерело: [7]

В той же час, сучасний стан економіки спричиняє зниження купівельної спроможності сільськогосподарських виробників, а це призводить до низького рівня їх технічної забезпеченості. Звідси, зменшення попиту та скорочення обсягів виробництва технічних засобів національних виробників. Аграрії надають перевагу високопродуктивній техніці іноземного виробництва.

Наголосимо на тому, що з 2016 року в Україні відміняється обов'язкова сертифікація сільськогосподарської техніки. Відповідний наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1699 набув чинності з 1 січня. Відтепер постачальникам і виробникам техніки для аграрної сфери не потрібно отримувати український сертифікат відповідності. Відміна обов'язкової сертифікації і перехід на використання технічних регламентів є складовою реформи системи технічного регулювання. Головна мета реформи – перехід від пострадянської системи стандартизації, заснованої на обтяжливих ГОСТах і обов'язковій сертифікації, на сучасну європейську систему, побудовану на відповідності технічним регламентам. Раніше ГОСТи регулювали абсолютно всі характеристики товару чи послуги. Перехід на технічні регламенти, гармонізовані з європейськими, має не меті повне зняття торговельних бар'єрів з ЄС [2].

Інвестиції в основний капітал галузі сільського господарства, мисливства та лісового господарства в 2014 р. дорівнювали 849 млн. грн. у фактичних цінах, що на 24% вище порівняно з попереднім роком.

Слід відзначити, що в Сумській області проводяться роботи з модернізації та впровадження новітніх технологій приймання і зберігання зерна хлібоприймальними підприємствами та розширення інфраструктури зернового ринку. Протягом 2015 року на будівництво (реконструкцію) елеваторних потужностей було залучено 103,4 млн. гривень. Для забезпечення технологічних процесів підготовки до тривалого якісного зберігання урожаю за 9 місяців 2015 року проведено роботи з модернізації та ремонту зерносушильних комплексів з залученням 6,2 млн. гривень інвестиційних коштів, а саме в: ТОВ

«Розсоші» Великописарівського району, ПП «Лан» Глухівського району, ФГ «Дейнеки» Конотопського району, ПСП «Придеснянське» Шосткинського району, ФГ «Злак» Краснопільського району, ФГ «Кривозуб» Л. Долинського району. А також проводилась реконструкція молочно-товарних ферм з установкою молокопроводу в 8 сільськогосподарських підприємствах області.

Сучасні реалії неможливо уявити без інвестицій. За даними Головного управління статистики у Сумській області, за січень-вересень 2015 р. підприємствами та організаціями області за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 2,3 млрд. грн. капітальних інвестицій, що на 3,3% більше загального обсягу капітальних інвестицій січня-вересня 2014 р. Майже всі інвестиції вкладені у матеріальні активи, лише 1,2% – у нематеріальні активи. Переважну частку інвестицій у матеріальні активи (57,9%) спрямовано на придбання, модернізацію та вдосконалення машин, обладнання, інвентарю та транспортних засобів, більше третини – у будівлі та споруди.

Згідно з оперативними даними загальна сума залучених в агропромисловий комплекс області інвестицій за січень-листопад 2015 року становила 823,6 млн. гривень, або в 1,2 рази більше відповідного періоду 2014 року. Слід наголосити на тому, що тісна співпраця сільськогосподарських інвестиційних компаній, сільськогосподарських товаровиробників та органів місцевого самоврядування дозволяє вирішувати деякі питання розвитку сучасного села. Аграрними формуваннями, які працюють на території області, в 2015 році на розвиток соціальної інфраструктури сіл залучено 21,8 млн. гривень. Частина грошової допомоги сільським громадам направлена на будівництво (реконструкцію) об'єктів соціальної інфраструктури (водогони, ремонт та утримання доріг, об'єкти охорони здоров'я, освіти, культури, спортивні заклади), інша частина коштів спрямована на вирішення нагальних питань на рівні сільських територіальних громад.

У 2015 році вперше з 2012 року відновлена державна програма «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення

кредитів». За час роботи програми обласною конкурсною комісією Департаменту агропромислового розвитку Сумської обласної державної адміністрації розглянуто 60 заявок, надано право на отримання компенсації на 2015 рік 36 сільськогосподарським підприємствам, якими отримано 8,6 млн. гривень. У середньому з кожної гривні, сплаченої за користування кредитом, держава компенсувала сільгосптоваровиробникам 35 копійок.

Але для переважної більшості сільськогосподарських підприємств основним джерелом фінансування традиційно залишаються власні кошти підприємств та організацій. За рахунок них освоєно 68,2% загального обсягу капітальних інвестицій. Тому важливе значення має підвищення конкурентоспроможності виробництва та на цій основі збільшення обсягів інвестицій.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Основними причинами, що призвели до нинішнього стану в агропромисловому комплексі Сумської області, є: недостатній рівень технологічного і технічного забезпечення сільськогосподарських та переробних підприємств; зростання витрат та зменшення рівня рентабельності виробництва продукції рослинництва і тваринництва; неврегульованість відносин між сільськогосподарськими виробниками та переробними підприємствами, іншими суб'єктами аграрного ринку; недосконала система ціноутворення на сільськогосподарську продукцію; недостатній рівень селекційно-плеємної та селекційно-насінницької роботи в аграрній сфері; недостатній рівень державної підтримки вітчизняного сільськогосподарського виробника; невідповідність сільськогосподарської продукції міжнародним стандартам якості та безпеки; падіння попиту на сільськогосподарську продукцію на внутрішньому ринку, що пов'язано зі зменшенням

платоспроможності населення; недостатнє фінансове забезпечення сільськогосподарських виробників; низький рівень заробітної плати у сільському господарстві; невідповідність кадрового забезпечення вимогам аграрного ринку; неефективна система банківського кредитування сільськогосподарських виробників.

Подолання цих обмежень можливо за рахунок таких чинників: підтримка місцевих органів державної влади; можливість залучення значних обсягів дешевих інвестиційних ресурсів; створення сучасної та привабливої інфраструктури села; сприяння розвитку суміжних галузей.

І як висновок, бажано зазначити, що інноваційно-активні приватні сільськогосподарські підприємства реалізують переважно інноваційні проекти, пов'язані з виведенням або впровадженням нових сортів рослин та удосконаленням племінних якостей тварин. Досліджувані підприємства не ведуть практично власної дослідницької роботи, а джерелом інновації виступає переважно комерціалізована наукова розробка на стадії її дифузії. Фінансується інноваційна діяльність здебільшого за рахунок власних джерел, тому інноваційна активність на пряму залежить від фінансових можливостей підприємства. Керівники підприємства отримують інформацію про агроінновації з різноманітних джерел, але більшу увагу, на нашу думку, слід приділяти безпосередній співпраці та інформаційному обміну між науковими установами та сільськогосподарськими підприємствами області.

Перспективами подальших досліджень є удосконалення організаційно-економічного інструменту аналізу підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, який, на відміну від існуючих, буде враховувати внутрішній потенціал підприємств та дозволить ґрунтовніше оцінити їх інноваційно-інвестиційні можливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М. В., Зубець М. В., Саблук П. Т. та ін.]; за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка, М. М. Федорова. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.
2. Рутецька В. В Україні скасована обов'язкова сертифікація сільськогосподарської техніки / Владислава Рутецька [Електронний ресурс] // Міністерство аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/20062>.
3. Підведено підсумки роботи галузі тваринництва у 2015 році [Електронний ресурс] // Міністерство аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу: <http://www.apk.sm.gov.ua/index.php/uk/593-pidvedeno-pidsumky-roboty-haluzi-tvarynyctva-u-2015-rotsi>.
4. Передовики тваринної галузі [Електронний ресурс] // Департамент агропромислового розвитку Сумської обласної державної адміністрації. – Режим доступу : <http://agroprom.gov.ua/index.php/napriamky-diialnosti/item/411>.
5. Лупенко Ю. О. Результати і проблеми реформування сільського господарства України / Ю. О. Лупенко, П. Т. Саблук, В. Я. Месель-Веселяк, М. М. Федоров // Економіка АПК. – 2014. – № 7. – С. 26-38.
6. Статистичний щорічник Сумської області за 2014 рік. – Суми: Головне управління статистики у Сумській області, 2015. – 543 с.
7. Технічне забезпечення АПК області [Електронний ресурс] // Департамент агропромислового розвитку Сумської обласної державної адміністрації. – Режим доступу: <http://www.apk.sm.gov.ua/images/docs/n/ros/tech-support-region15.01.2016.doc>.
8. Шилова О. Ю. Інноваційний потенціал підприємства: сутність і механізм управління [Електронний ресурс] / О. Ю. Шилова, Є. С. Чермошенцева // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 1. – С. 220-227.

Могильная Людмила Николаевна

ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ АПК СУМСКОЙ ОБЛАСТИ

Повышение эффективности и конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции в современных условиях невозможно без использования научных достижений и внедрения инноваций в производство. Аграрная наука обладает достаточным потенциалом, однако темпы внедрений в сельскохозяйственное производство научно-технических достижений значительно отстают от темпов их разработок в научно-исследовательских учреждениях. Одна из существенных причин такого положения дел связана с низкой платежеспособностью большинства сельскохозяйственных производителей. Исходя из этого, необходимость поиска новых методов повышения активизации инновационно-инвестиционной деятельности сельскохозяйственными предприятиями и определила актуальность и практическую значимость выбора темы статьи. Целью статьи является исследование отдельных аспектов инновационно-инвестиционных возможностей сельскохозяйственных предприятий Сумской области, комплексная характеристика их современного состояния. Развитие инновационно-инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий Украины требует нового взгляда на «инновационные» направления вложения средств сельскохозяйственными производителями. Изучение этих проблем региона является объективной предпосылкой для повышения конкурентоспособности предприятий АПК Сумской области. В результате исследования еще раз доказано, что одним из главных факторов успешного функционирования любого предприятия является его инновационная активность. Обобщение оценок респондентов подтверждает тот факт, что среди главных «инновационных» направлений вложения средств сельскохозяйственными производителями является приобретение материалов, новых сортов и пород животных, а также приобретение новой сельскохозяйственной техники. На основе анализа выявлены основные проблемы инновационно-инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий Сумской области и основные пути их решения. Хотим подчеркнуть, что инновационно-инвестиционному развитию сельскохозяйственного производства уделяется мало внимания, поскольку промышленные предприятия наиболее активны. Это приводит к тому, что значительное количество аграрных предприятий ограничивает количество инноваций, которые использует в своем производстве. Крупные сельскохозяйственные предприятия имеют достаточный инновационный потенциал, а более мелким не хватает финансовых ресурсов. Повышение уровня рентабельности и финансовой устойчивости сельскохозяйственного предприятия приводит к тому, что оно решается на привлечение инвестиций, кредитования. Преодолеть эти ограничения возможно за счет следующих факторов: поддержка местных органов государственной власти; возможность привлечения значительных объемов дешевых инвестиционных ресурсов; создание современной и привлекательной инфраструктуры села; содействие развитию смежных отраслей. Полученные результаты исследования могут использоваться при разработке стратегических и программных документов на региональном уровне, в частности Стратегии развития Сумской области, а также для решения целого ряда текущих проблем, в частности тех, что требуют принятия неотложных решений органами государственной власти и местного самоуправления.

Ключевые слова: инновации, инновационно-инвестиционная деятельность, инновационная деятельность в сельском хозяйстве, сельскохозяйственное предприятие, конкурентоспособность предприятия.

Mohylna L.

INNOVATION AND INVESTMENT ACTIVITY AS A CONSTITUENT OF INCREASE OF SUMY REGION AIC ENTERPRISES COMPETITIVENESS

The increase of agricultural produce efficiency and competitiveness is nowadays impossible without applying scientific achievements and introducing innovations into the production. Agrarian science has sufficient potential but the pace of scientific and technological progress implementation into agricultural production is far behind the pace of their development at research institutions. One of the main reasons for this situation is connected with the low paying capacity of most agricultural producers. Therefore, the necessity of finding new methods for increasing innovation and investment activity of agricultural enterprises has determined the relevance and practical significance of the chosen topic. The aim of the article is the investigation of certain aspects of innovation and investment opportunities of agricultural enterprises of Sumy region and to give complex characteristic of their current state. Development of innovation and investment activity of agricultural enterprises of Ukraine needs a new look at «innovative» directions of investment of money by agricultural producers. A study of these problems of region is objective condition for the increase of competitiveness of enterprises of AIC of Sumy region. The study once again proved that one of the main factors for successful functioning of any company is its innovative activity. Generalization of respondents' evaluation confirms the fact that among the main «innovation» areas of agricultural producers' investments is the purchase of materials, new animal breeds and new agricultural machinery. On the basis of the analysis, the main problems of innovation and investment activity of agricultural enterprises of Sumy region and basic solutions have been suggested. We would like to emphasize that innovation and investment development of agricultural production has received little attention as industrial enterprises are much more active. As a result a significant number of agricultural enterprises limit the amount of innovations used in their production. Large farms have sufficient innovative potential but smaller ones lack financial resources. The increase of profitability and financial sustainability of agricultural enterprise leads to the fact that it ventures to attract investments, loans. To overcome these limitations is possible due to the following factors: support of local authorities; the ability to attract significant amounts of cheap investment resources; creation of modern and attractive village infrastructure; promoting the development of related industries. The results of research can be used in the development of strategic and

program documents at the regional level, including Strategy of Sumy region, and for a multitude of current problems, particularly those requiring urgent decisions by state and local authorities.

Keywords: innovation, innovation and investment activity, innovation activity in agriculture, agricultural enterprise, competitiveness.

Одержано 01.02.2016 р.

UDC 658.821

Rosola Ulyana Vasylivna,
Teaching assistant of Finance Sub-Department,
Mukachevo State University

USING THE INTEGRATED MARKETING COMMUNICATIONS AT SALES POINTS

The urgent issues concerning the use of integrated marketing communications at the sales point have been considered in the article, their constituents have been characterized. The aim of the article is the deep study of the use of integrated marketing communications at the sales point (IMCSP) and creation the model of integrated marketing communications, the determination of the degree of influence of marketing communications elements on consumer's behavior. The method of system analysis and grouping information has been used as the basis of this research. It has been proved that the use of the majority of components of integrated marketing communications leads to the main result - purchase. Previously the main strategic goal of marketing communications was a direct sale of goods, services, trade mark, within the new concept of relationship marketing strategic objective is the formation of loyalty target market as the foundation of favorable conditions for the sale of goods or services. The basic characteristics of marketing communications at the sales point, as well as ways of influencing buyers with IMCSP for improving the efficiency of marketing policy in general have been formulated. Scientific novelty of this investigation lies in creation the model of integrated marketing communications, that is the way of the implementation of the objectives of the enterprise through the use and delivering the constituent elements of marketing communications target audience, as well as grouping and justification tool elements of IMCSP into external and internal. Using this model has practical value, as it enables more efficient use of components of IMCSP by the home enterprises. It has been concluded that the use of set of elements or techniques of integrated marketing communications at the sales point impact the purchases in retail trade. Further research will be focused on the formulating the proposals concerning the expansion of the range of components of IMCSP and improving their use in the practice of commercial enterprises.

Key words: marketing, consumer, promotion, integrated marketing communications in the places of purchasing, advertising.

INTRODUCTION

Formulation of the problem. Today, integrated marketing communications are widely used in the activities of both global and Ukrainian enterprises. Until recently, the integrated marketing communication at points of sale in the majority of cases were considered as a kind of "on-site selling advertising" or "advertisement in a shop." This approach, in our opinion, does not enough characterize the content of the concept of integrated marketing communications at points of sale (IMCPS). Means and methods of IMCPS is a much broader concept than the application and conduct of promotional activities.

Analysis of recent publications and sources. The works of foreign and Ukrainian scientists, marketers, namely: P. Smith, F. Kotler, I. Aleshyna, A. Voychak, N. Kudenko, T. Primack, I. Reshetnikova, N. Oklander, T. Lukyanets, A. Bratko, T. Tkachenko covered the theoretical and practical application of integrated marketing communications in the activity of enterprises. Papers of foreign and Ukrainian scientists are of great

theoretical and practical significance, but the changes that are taking place in the economic development of the Ukrainian enterprises, taking into account international experience, need regular development and research. This has contributed to the choice of research topic.

The aim of article (problem). The aim of the article is an in-depth study of IMCPS essence, the use of integrated marketing communications at the point of sale, the research of model of integrated marketing communications, as well as the degree of influence of marketing communications elements.

RESULTS

Today, the transition to accepted in the West concept - a set of integrated marketing communications - becomes relevant. The complex began to develop in the early 20th century due to the fact that traditional schemes had lost their effectiveness. In general, a complex of marketing communications is inextricably linked with the objectives of the enterprise. P. Smith noted that integrated